

Uit de praktijk

Vmbo-docent geeft les aan de educatieve minor geschiedenis

Begin dit jaar startte ik als vakdidacticus geschiedenis aan de educatieve minor van de Universiteit Utrecht. Ik zou tijdelijk een docent vervangen. 'De studenten zitten in de bachelorfase van hun studie en hebben nog nooit vakdidactiek gehad', zo mailde vakdidacticus Hanneke Tuithof. Dit vond ik een interessante en uitdagende zinsnede. Eindelijk kreeg ik de kans om ruim dertig jaar onderwijs- en geschiedeniservaring over te brengen. In dit artikel een weergave van de cursus en de reacties van de studenten.

Gerard Rozing is docent geschiedenis, educatief auteur en lid van de vmbo-commissie van de VGN.

In acht werkcolleges kwamen zaken aan bod als de eindtermen en kerndoelen, visies op het schoolvak, methodes en schoolboeken, vakspecifieke problemen en vaardigheden bij het doceren, toetsing en eindexamens vmbo-t en vakoverstijgende didactiek voor de gamma-vakken. De eerste bijeenkomsten stonden in het teken van kennismaken met elkaar, kennismaken met vakdidactiek en geschiedenis en de eerste ervaringen op de stagescholen. Na twee bijeenkomsten haakten helaas twee studenten af, omdat zij een baan in het onderwijs niet zagen zitten. De overige studenten stortten zich op de tien tijdvakken, eindtermen, leerdoelen, lesdoelen, de stofomschrijving van Staatsinrichting en Historisch Overzicht, instructie, activerende werkvormen, observeren, RTTI en een aantal hoofdstukken uit *Geschiedenisdidactiek. Handboek voor de vakdocent* van A. Wilschut e.a.. Natuurlijk was er ook veel aandacht voor het uitwisselen van stage-ervaringen. De tijdelijke kennismaking met de geschiedenisstudenten is mij goed bevallen. Dit zou meer moeten gebeuren: docenten uit het vmbo-onderwijs die bijvoorbeeld voor een half jaar didactiek geven aan studenten die opgeleid worden voor het vmbo.

Portfolio

Tijdens de vakdidactische bijeenkomsten stelden de studenten een portfolio samen, waarin de vakdidactische ontwikkeling aan de hand van uitgewerkte en beredeneerde opdrachten zichtbaar moest worden. Het vakdidactisch portfolio is een beoordelingsportfolio met opdrachten. De volgende onderwerpen en thema's zijn van belang: visie op het vak, curriculum (kerndoelen, eindtermen examens), lesmethoden, lesplannen, werkvormen, toet-

Educatieve minor

De educatieve minor is een van de maatregelen uit *Krachtig Meesterschap, een kwaliteits-agenda voor de lerarenopleiding* (OCW, 2008). De educatieve minor heeft tot doel een bijdrage te leveren aan het verminderen van het lerarentekort en meer academici te interesseren voor een baan in het voortgezet onderwijs. Met de educatieve minor verwerft de afgestudeerde bachelor een smalle tweede-graads onderwijsbevoegdheid, dat wil zeggen dat hij of zij onderwijs mag verzorgen in het vmbo-tl en de eerste drie leerjaren van havo en vwo.

sing, vakdidactische kennis en vaardigheden, vakdidactische observaties, review-artikel (gamma) waarin de eigen vakvisie afgezet wordt tegen de gangbare visies of een vergelijkbare opdracht (alfa).

Ervaringen van studenten

Marc

Wat heb je geleerd?

'Tijdens deze les hebben we aan de hand van Wilschuts 'Romantiek als Wapen' nogmaals gekeken naar de manier van leren van leerlingen. Leerlingen houden van concrete gebeurtenissen en personen, terwijl handboeken juist heel feitelijk en abstract blijven. Er ligt een taak voor de leraar om dit te concretiseren. Het vertellen van verhalen is daarvoor een mooi middel. We hebben een aantal voorbeelden van goede verhalen doorgenomen en er zijn tips voor goede boeken voorbijgekomen. Verder hebben we het gehad over de verschillende fasen van de directe instructie. Het is belangrijk dat deze instructie voldoet aan de

vragen: waarom, wat, hoe, tijd, hulp, resultaat en klaar. Ook het gebruik van powerpoint in de lessen kwam aan bod. Dat hebben we gedaan aan de hand van presentaties die we zelf mee hadden genomen. Belangrijk daarbij is dat er geen lappen tekst op staan, de powerpoint moet niet letterlijk voorgelezen worden. Ook is het aan te raden zo veel mogelijk relevante afbeeldingen en kaarten te gebruiken en moet er ook een goede kop en staart aan de presentatie zitten.'

Hoe kun je dit toepassen op school?

'Het is belangrijk om bij elke les na te gaan hoe je het zo aansprekend en concreet mogelijk kan maken voor de leerling. Daarom moet je ook verder te kijken dan de methode alleen. Verder is het van belang om je ervan bewust te zijn dat powerpoint van grote toegevoegde waarde kan zijn, maar dat je het dan wel op de juiste manier moet gebruiken. Tot slot zijn de verschillende punten van de directe instructie erg belangrijk.'

Luuk

Wat heb je geleerd?

'Het RTTI-toetsconcept was nieuw voor mij. Het is goed om te weten dat er ook een dergelijke theorie bestaat die toetsen op die manier analyseert. Daarnaast was het ook goed om te zien welke fouten een docent kan maken in een toets.'

Welk concreet voornemen kun je maken?

'Ik ga proberen een keer het RTTI-model los te laten op een van de gegeven s.o.'s. Zo kan ik mij eventueel voorbereiden voor de komende rapportvergadering.'

Visie op geschiedenis

Een onderdeel van de minor was het schrijven van een reviewartikel waarin 'de eigen vakvisie afgezet wordt tegen de gangbare visies'. Met andere woorden hoe denken onze toekomstige collega's over het schoolvak geschiedenis en wat is hun mening over het geschiedenisonderwijs op het vmbo? Hier volgt een kleine bloemlezing.

Stephan

Waarom moet er geschiedenisles gegeven worden op school?

'Het is naar mijn mening belangrijk dat kinderen een historisch besef krijgen. Zo begrijpen zij wat de wereld of bijvoorbeeld Nederland heeft doorgemaakt en ons heeft gevormd tot hoe wij nu allen zijn. Er zijn belangrijke gebeurtenissen geweest in het verleden die moeten worden naverteld. Het meest voor de hand liggende antwoord is natuurlijk de Tweede Wereldoorlog. Leerlingen moeten weten dat toentertijd zes miljoen Joden zijn gestorven door de krankzinnige ideeën van ►

nazi-Duitsland. Daarnaast moet men ook weten wat wij ieder jaar herdenken op 4 en 5 mei.

Ik las toevallig gisteren in *NRC Next* (11 juni 2013) een artikel van Carolien Roelants waarin zij Joost de Vries citeert, kunstredacteur bij de Groene Amsterdammer.

“Hitler is knuffelbaar geworden. Grappen over het Derde Rijk shockeren nauwelijks meer. Daarmee lijkt een moreel bewustzijn verloren te gaan.” Ik vind het een uitstekende benadering. Ik zou niet graag willen dat het moreel bewustzijn verloren gaat, dat is dus één van de taken van het geschiedenisonderwijs.’

Vind je dat er een verschil gemaakt moet worden tussen vmbo, havo en vwo als het om de betekenis van het schoolvak geschiedenis gaat? Zo ja, welke?
Ja, omdat de capaciteiten van leerlingen op het vwo logischerwijs hoger liggen dan die van leerlingen van het havo en vmbo. De essentie van het geschiedenisonderwijs, het creëren van een moreel bewustzijn annex historisch besef, lijkt mij in principe hetzelfde voor iedere leerweg. Ik zou echter stellen dat geschiedenis in het vmbo meer inspringt op het leren van de geschiedenis, de verbanden plaatst

tussen gebeurtenissen en het historische besef als vaardigheid leert beheersen. Op vwo-niveau zullen leerlingen dit ook krijgen, met daarbij actief filosoferen en nadenken over gebeurtenissen in het verleden. Hebben bepaalde gebeurtenissen/periodes bijvoorbeeld een belangrijke invloed gehad op de wereld vandaag de dag of kan dit worden betwijfeld? Net als bij andere vakken is het vwo-onderwijs verdiepend, meer gefocust op de kwaliteiten van de leerlingen als het gaat om begrijpen, integreren en toepassen.’

Rik

Waarom moet er geschiedenisles gegeven worden?

“Alles is nu eenmaal zo en zal altijd zo blijven”, hoor je veel mensen zeggen. Maar de geschiedenis leert ons dat alles altijd in beweging is. Dat we de effecten van keuzes en gebeurtenissen in het verleden nu nog steeds merken. De geschiedenis zal zich niet herhalen, maar we kunnen het heden niet begrijpen zonder het verleden. Geschiedenisles is dus belangrijk om – een gedeelte – van de huidige wereld te begrijpen. Maar geschiedenisles is ook belangrijk om te laten zien dat de geschiedenis vaak is misbruikt voor eigen eer en glorie. Het kan er dus toe bijdragen dat de leerlingen kritischer worden en eerst op zoek gaan naar bewijs en argumenten voordat ze iets als waarheid aannemen.’

Wat moeten de leerlingen weten van geschiedenis?

‘Dat ligt eraan welke opleiding de leerlingen volgen. Van alle opleidingen vind ik dat ze de belangrijkste ontwikkelingen sinds de Franse Revolutie moeten weten. De Industriële Revolutie, de wereldoorlogen, de Koude Oorlog, kolonisatie en dekolonisatie zijn allemaal gebeurtenissen die je moet kennen om de huidige wereld – een beetje – te begrijpen. Van vwo-leerlingen mag meer worden verwacht. Zij zouden de belangrijkste ontwikkelingen vanaf de tijd van de Grieken en Romeinen moeten kennen.’

Vind je dat er een verschil gemaakt moet worden tussen vmbo, havo en vwo?

‘Er moet zeker verschil gemaakt worden tussen de verschillende niveaus. Al is het alleen maar om de simpele reden dat het mogelijk is dat je op mavo slechts twee jaar geschiedenis hebt, terwijl je op havo en vwo sowieso één jaar langer geschiedenis moet volgen. Daardoor is er meer ruimte voor verdieping en nuance. Verder hebben vwo-leerlingen over het algemeen een groter abstractievermogen, terwijl vmbo-leerlingen veel liever concrete feiten hebben.’

Wat is volgens jou het belangrijkste dat leerlingen moeten kunnen als ze eindexamen geschiedenis gedaan hebben?

‘De leerlingen moeten gebeurtenissen in hun

historische context kunnen plaatsen, ze moeten bronnen kunnen gebruiken en de waarde van deze bronnen in kunnen zien. Ook moeten de leerlingen gebeurtenissen in de goede chronologische volgorde kunnen zetten.’

Cleo

Waarin verschilt het schoolvak geschiedenis van de wetenschappelijke discipline geschiedenis volgens jou?

‘Het schoolvak verschilt met de wetenschappelijke discipline in het opzicht dat geschiedenis bij de wetenschappelijke discipline veel meer de diepte in gaat. In het schoolvak worden alle (belangrijke) gebeurtenissen besproken en bij de wetenschappelijke discipline worden deze veel meer uitgediept door middel van primaire bronnen en secundaire literatuur. De wetenschappelijke discipline is veel meer onderzoekend en het schoolvak veel meer begrijpend.’

Wat is volgens jou het belangrijkste dat leerlingen moeten weten als ze eindexamen geschiedenis gedaan hebben?

‘De belangrijkste dingen die de leerlingen moeten weten, is in mijn opinie: hoe Nederland is ontstaan. Dit is belangrijk voor de identiteitsvorming van de leerlingen. Ook is het belangrijk om te weten hoe de twintigste eeuw is verlopen, omdat dit nog veel invloed heeft op het hedendaagse leven.’ ■